

Versie: 1.1

Aanpassing t.o.v. versie 1.0 (in ZODK):

- Toegevoegd dat leiding van vergadering bij kerkenraad/college van notabelen/college van kerkvoogden, naar gelang bepalingen in plaatselijke regeling / plaatselijke reglement.
- Gewijzigd: indien stemmen staken, blijft huidige vorm van beheer gehandhaafd.

Datum: 14-12-2023

Vragen? kerkorde@hkh.nl

De twaalf jaarlijkse stemming

Elke gemeente moet in 2024 een keuze maken in de vorm van beheer van de kerkelijke goederen

De kerkorde is een stoffige bezigheid. Zo menen sommige mensen. En misschien hebben ze daarin wel gelijk. Fijn dat u toch dit stoffige artikel leest! De kerkorde gaat namelijk ook over 'stoffelijke zaken'. Daarmee wordt het beheer van de kerkelijke goederen bedoeld zoals het geld, het kerkgebouw en de pastorie. Binnen de kerk is dat een verantwoordelijkheid van het college van kerkvoogden. Maar ook de gemeente heeft hierin een stem. Het college kan op verschillende manieren worden gevormd. Daarover moet in elke gemeente in jaar 2024 een verkiezing worden gehouden. Hiermee wordt voor de periode 2025 tot en met 2036 de vorm van beheer gekozen.

Achtergrond

Voordat we naar de verkiezingen gaan, is de achtergrond belangrijk. Van oudsher is er in de Hervormde kerk onderscheid tussen 'bestuur' en 'beheer'. Het 'bestuur' is een ambtelijke zaak en voorbehouden aan de kerkenraad. De kerkenraad bestaat uit de predikant(en), ouderlingen en diakenen, kortom uit de ambtsdragers. Het 'beheer' is een functionele zaak en voorbehouden aan het college van kerkvoogden. Het college van kerkvoogden bestaat uit kerkvoogden die al dan niet ook ambtsdrager zijn. Het college van kerkvoogden kan op vier verschillende manieren worden gevormd. Die vier zijn te verdelen in twee types: beheer onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad en beheer onder verantwoordelijkheid van het college van notabelen of de lidmaten. De vier verschillende vormen vindt u in aparte kaders uitgewerkt. Uit deze vormen moet door de gemeente worden gekozen.

De plaatselijke hersteld hervormde gemeente is eigenaresse van haar gelden en goederen. Die eigendommen staan dan ook op naam van de hersteld hervormde gemeente te <plaatsnaam>. Ordinantie 16, artikel 3 is hier helemaal aan gewijd. De zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente als het gaat om de goederen wordt daarmee benadrukt. Die gelden en goederen moeten zorgvuldig beheerd worden. Daarom geldt dat er ten minste twee, maar bij voorkeur minimaal drie kerkvoogden zijn. Het college van kerkvoogden vertegenwoordigt in vermogensrechtelijke aangelegenheden de gemeente. Met andere woorden, als er een andere pastorie moet worden aangekocht of een nieuw energiecontract moet worden afgesloten, dan staan die overeenkomsten op naam van de hersteld hervormde gemeente te <plaatsnaam>. De overeenkomsten worden ondertekend door de voorzitter en secretaris van het college van kerkvoogden en dus niet door de kerkenraad.

Voorlichting en advies kerkenraad

De stemgerechtigde lidmaten van de gemeente kiezen elke twaalf jaar de vorm van beheer. In de kerkorde is dat als volgt verwoord:

Voor het eerst in het jaar 2024 en vervolgens na het verstrijken van een periode van twaalf kalenderjaren zal een vergadering worden gehouden van de tot stemmen bevoegde lidmaten, waarin voor de komende periode van twaalf kalenderjaren wordt vastgesteld op welke wijze het college van kerkvoogden zal worden gevormd. In deze vergadering wordt schriftelijk gestemd en beslist bij volstreekte meerderheid (ordinantie 16, artikel 1, lid 7).

Dit betekent dat in 2024 in elke gemeente een stemmingsvergadering over de vorm van het beheer moet worden gehouden. De organisatie hiervan berust bij de kerkenraad, het college van notabelen of het college van kerkvoogden, naar gelang hetgeen bepaald is in de plaatselijke regeling of het plaatselijke reglement. Dat geldt dus ook voor die gemeenten die daarvan in 2012 waren vrijgesteld. Kerkenraden en colleges van kerkvoogden (alsmede colleges van notabelen) van gemeenten moeten zich goed bezinnen op de vier keuzemogelijkheden. De kerkenraad zal zich evenals het college van kerkvoogden moeten bezinnen over de vraag welke vorm van beheer het meest wenselijk is in de plaatselijke situatie. Is de huidige beheervorm het meest passend of zijn er omstandigheden waardoor een andere beheervorm gewenst is? Het is goed om, als kerkenraad samen met het college van kerkvoogden en indien van toepassing het college van notabelen, de voor- en nadelen van de verschillende beheervormen op een rijtje te zetten en de ervaringen van de afgelopen twaalf jaar te evalueren. Door de kerkenraad wordt vervolgens een voorstel aan de gemeente gedaan welke vorm van beheer het meest passend is bij de gemeente. Het kan zijn dat het college van kerkvoogden of het college van notabelen hier anders over denkt, in dat geval kan ook door hen een advies aan de gemeente worden gegeven.

Omdat dit voor de meeste mensen onbekend terrein is, maar de gemeente wel gevraagd wordt om een keuze te maken, moet er evenwichtige en zorgvuldige voorlichting plaatsvinden. Zowel over de mogelijke vormen van beheer als over het voorstel van de kerkenraad en eventueel het college van kerkvoogden. Als het advies van de kerkenraad, het college van kerkvoogden of het college van notabelen aangeeft om een andere vorm van beheer te kiezen dan tot nu toe gebruikelijk was, moet dit helder gemotiveerd zijn. Het is verstandig om in dit advies tegelijkertijd aan te geven hoe volgens de kerkenraad en/of het college van kerkvoogden en/of het college van notabelen de voorgestelde beheersvorm er precies uit moet komen te zien (aantallen ouderlingen die ook kerkvoogd zijn, notabelen etc.). De ene beheervorm vraagt immers meer mankracht dan de andere.

De stemmingsvergadering

De kerkenraad, het college van notabelen of het college van kerkvoogden, naar gelang hetgeen bepaald is in de plaatselijke regeling of het plaatselijke reglement roept in 2024 een lidmatenvergadering bijeen. Wij raden u aan daarmee niet tot eind 2024 te wachten, maar dit te doen zodra de kerkenraad (en evt. de andere colleges) zijn voorstel gereed heeft. Want als er een andere vorm van beheer gekozen wordt, heeft dit organisatorische consequenties en kan de tijd tot 1 januari 2025 gebruikt worden om de organisatie daarop aan te passen.

De manier waarop het samenroepen van de lidmatenvergadering moet gebeuren, is in de kerkorde niet vastgelegd. Als hiervoor specifieke bepalingen zijn opgenomen in de plaatselijke regeling of het plaatselijke reglement zijn die leidend. Dat zal in de meestal niet het geval zijn. In dat geval adviseren wij hierin dezelfde procedure te volgen als bij de zes jaarlijkse stemming. Dat betekent dat ten minste acht dagen voordat de vergadering plaatsvindt de stemgerechtigde lidmaten geïnformeerd worden door middel van een schriftelijke mededeling aan ieder persoonlijk of door een mededeling in het kerkblad met afkondiging in een kerkdienst. In de schriftelijke mededeling kan dan ook een uitleg worden gegeven en het onderbouwde advies toegelicht worden.

In de vergadering schetst het organiserende college een eerlijk beeld van de verschillende mogelijkheden en legt aan de gemeente uit waarom de voorkeur uitgaat naar een bepaalde vorm van beheer. De vergadering van lidmaten is vrij om een keuze te maken en is dus niet gebonden aan het advies van de kerkenraad, de wens van een college van notabelen of de voorkeur van het huidige college van kerkvoogden. De stemming vindt schriftelijk plaats in twee rondes. In de eerste ronde wordt een keuze gemaakt tussen de mogelijkheid 'om het beheer onder verantwoording aan de kerkenraad te laten plaatsvinden' of dat 'het beheer onder verantwoordelijkheid van de lidmaten moet plaatsvinden'. In de tweede ronde wordt een keuze gemaakt uit de twee vormen die daarbij horen. De gekozen vorm van beheer geldt voor de komende twaalf jaar (dus tot en met 2036).

De stemming gebeurt schriftelijk en met gesloten briefjes waarbij alle aanwezige stemgerechtigde lidmaten hun stem uitbrengen. De keuze wordt gemaakt met volstreekte meerderheid van de geldige stemmen. Een geldige stem is een stembiljet waarop duidelijk zichtbaar één keuze is gemaakt. Andere stembiljetten zijn niet geldig en tellen niet mee. Er moeten evenveel stemmen zijn uitgebracht als er stemgerechtigde lidmaten aanwezig zijn. Als dat niet het geval is, is de stemming ongeldig en zal de stemming opnieuw moeten plaatsvinden. Als bijvoorbeeld blijkt dat van 30 uitgebrachte stemmen er twee blanco zijn en er één stembiljet is waarop twee keuzes zijn aangekruist, zijn er drie stemmen ongeldig en tellen deze niet meer mee. Vervolgens worden de overige 27 stemmen geteld. De keuze die met de volstreekte meerderheid van 27 stemmen (14 of meer) is gemaakt, is de gekozen beheervorm. Indien de stemmen staken blijft de huidige wijze van beheer van kracht.

Na de stemmingsvergadering

Als een andere vorm van beheer wordt gekozen dan die tot nog toe van toepassing was, moeten er voor het eind van het jaar 2024 verkiezingen worden gehouden. Er kunnen functies (bijvoorbeeld ouderlingen die ook kerkvoogd zijn maar ook kerkvoogden en notabelen) komen te vervallen. De personen, die deze functies bekleedden, treden dan af, maar zijn natuurlijk gelijk op een andere post verkiesbaar. Ouderlingen die ook kerkvoogd zijn, blijven ouderling maar zijn geen kerkvoogd meer. Vervolgens worden de nieuwe functies door middel van verkiezingen ingevuld. Ook moet er hetzij een nieuwe plaatselijke regeling hetzij een nieuw plaatselijk reglement worden vastgesteld. Tot slot moet het breed moderamen van de classicale vergadering op de hoogte gesteld worden van de vorm van beheer die gekozen is.

Op de website van de kerk zijn modellen te vinden van stembriefjes, processen-verbaal, een plaatselijke regeling en een plaatselijk reglement. Bij vragen kunt u contact opnemen met het kerkelijk bureau. Ook in stoffelijke zaken moet het ordelijk geregeld zijn.

Ds. P.D. van den Boogaard, *beleidsadviseur kerkrecht*

Met dank aan ds. J.L. Schreuders en dhr. J.M. Janssen

Uitleg verschillende vormen van beheer:

Beheer onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad (ord. 16-1-4 a en b)

- a. uitsluitend met door de kerkenraad tot kerkvoogd aangewezen ouderlingen,
Binnen de kerkenraad is een apart college bestaande uit ouderlingen, die het college van kerkvoogden vormen. Dit is vergelijkbaar met het college van diakenen. Deze ouderlingen zijn 'gewone ouderlingen zoals alle andere', alleen hebben zij een specifieke opdracht om tevens het beheer te voeren als kerkvoogd.

- b. met (een) door de kerkenraad tot kerkvoogd aangewezen ouderling(en), aangevuld met (een) rechtstreeks door de lidmaten verkozen kerkvoogd(en) die niet tevens ambtsdrager hoeft (hoeven) te zijn.

Het college van kerkvoogden is een apart college naast de kerkenraad. In dit college is de kerkenraad vertegenwoordigd door één of meerdere ouderlingen. Daarnaast zijn er één of meerdere kerkvoogden die geen ambtsdrager zijn.

Voor deze vormen van beheer zijn de taken, de werkwijze en de verhouding tussen college van kerkvoogden en kerkenraad beschreven in ordinantie 16 van de kerkorde. De verkiezing gaat op dezelfde manier als bij de ouderlingen en diakenen. Wel kunnen er lokaal nog specifieke bepalingen worden opgenomen in een plaatselijke regeling. Deze plaatselijke regeling wordt vastgesteld door de kerkenraad, op voorstel van en in overleg met het college van kerkvoogden. Lidmaten krijgen gedurende acht dagen na vaststelling inzage in de regeling en kunnen gedurende deze periode bezwaar indienen bij het breed moderamen van de classis.

Het college van kerkvoogden legt bij deze vorm van beheer verantwoording af aan de kerkenraad. De kerkenraad heeft dus ook een toezichthoudende en beslissende taak. De kerkvoogden moeten zich daarvan ten volle bewust zijn en hier ook naar handelen door bijvoorbeeld de jaarrekening extern te laten controleren. Hiernaast wordt er toezicht gehouden door de commissie toezicht en financiën. Zo moet bijvoorbeeld bij de aankoop of verkoop van onroerende goederen advies worden ingewonnen bij de commissie toezicht en financiën, maar deze heeft geen beslissingsbevoegdheid. Bovendien moet de door de kerkenraad goedgekeurde jaarrekening ter kennisneming worden toegezonden aan deze commissie.

Beheer onder verantwoordelijkheid van college van notabelen en/of lidmaten (ord. 16-1-4 c en d)

- c. met door het college van notabelen verkozen kerkvoogden, die niet tevens ambtsdrager hoeven te zijn,

Het college van kerkvoogden bestaat alleen uit kerkvoogden die worden gekozen en benoemd door het college van notabelen. Het college van notabelen op zijn beurt wordt door de lidmaten verkozen. Het college van notabelen houdt namens de lidmaten toezicht op het college van kerkvoogden.

- d. met door de lidmaten (eventueel op voordracht van het college van notabelen) verkozen kerkvoogden, die niet tevens ambtsdrager hoeven te zijn.

Het college van kerkvoogden bestaat alleen uit kerkvoogden die worden gekozen door de lidmaten. Eventueel kan hiervoor door het college van notabelen een voordracht worden gedaan.

Voor deze vormen van beheer is het zogenaamde plaatselijke reglement van het allergrootste belang. Dit reglement wordt door het college van kerkvoogden opgesteld en door de lidmatenvergadering vastgesteld. Dit plaatselijk reglement moet voldoen aan het bepaalde in ordinantie 16 artikel 1 lid 10. Daarin worden enkele richtlijnen gegeven om een soepele samenwerking met de kerkenraad te bevorderen, conflictsituaties zoveel mogelijk te vermijden en middels een geschillenregeling een uitweg te bieden indien onverhoopt toch een conflict tussen kerkvoogdij en kerkenraad zich zou voordoen. In het reglement mag verder bepaald worden wat nodig en nuttig geacht wordt.

Het college van kerkvoogden legt verantwoording af aan het college van notabelen. Dit college houdt ook toezicht en moet zich hiervan terdege bewust zijn door bijvoorbeeld de jaarrekening extern te laten controleren. Deze vorm van beheer houdt ook in dat er geen organen van de landelijke kerk advies- of beslissingsbevoegdheid hebben over de plaatselijke goederen. Wel zijn er natuurlijk financiële verplichtingen jegens de landelijke kerk en moet in het kader van het beroepingswerk een solvabiliteitsverklaring worden aangevraagd bij de commissie toezicht en financiën.